

De Dinokrokus-methode in de praktijk

De Joop Westerweelschool is een openbare basisschool, gelegen in stadsdeel De Baarsjes in Amsterdam. De buurt is een renovatiebuurt, die zich kenmerkt door een hoog percentage werkloosheid, criminaliteit en verslaving. De school telde ten tijde van de start van het project (alweer 4 jaar geleden) ongeveer 300 leerlingen. Eén zesde deel was Nederlands, 95 procent behoorde tot een achterstandscategorie. Aan die situatie is weinig veranderd. Ook nu nog komen de meeste kleuters met een zeer gebrekkige beheersing van het Nederlands. Het motto van de school is: Wij zullen ze leren. Dit motto geeft de wil aan om het kind (veelal in achterstand) zo veel mogelijk kansen te bieden door het veel te leren, en het duidt op een knokkersmentaliteit die je in een buurt als deze nodig hebt. René Lieman, intern projectbegeleider op de Joop Westerweelschool, beschrijft de ervaringen van deze school met Dinokrokus.

De knelpunten

Twee vragen stonden voor de school eind jaren tachtig begin jaren negentig centraal:

- 1 Hoe krijgen we een adequaat taalaanbod voor kleuters van de grond, dat niet te schools is, en niet *alléén* gericht is op het allochtone kind?
- 2 Hoe creëren we een situatie waarin het mogelijk is de ervarings- en beleavingswereld van het jonge kind een belangrijke rol te laten spelen?

De school maakte gebruik van *Knoop het in je oren*, maar we vonden dat te schools. Het is, zo vonden we, te zeer gericht op woordenschatuitbreiding. Er werd te weinig aandacht besteed aan het leren spreken in het Nederlands. Verder vonden we het bijna niet te doen om de beleavings- en ervaringswereld van het kind (één van de verworvenheden

van het oude kleuteronderwijs) een zinvolle en bindende plek binnen het onderwijs te geven.

De start

Begin schooljaar 1992/1993 kwamen we door een brief van professor Plooij voor het eerst in aanraking met het project, en we raakten enthousiast toen we de hoofddoelstellingen lazen:

- 1 het sneller op gang brengen van het spontane taalgebruik in de tweede taal;
- 2 het laten groeien van plezier en zelfvertrouwen in het gebruik van de tweede taal.

Met name het bevorderen van het spontane taalgebruik klonk ons als muziek in de oren, evenals de woorden plezier en zelfvertrouwen. Een probleem was immers niet het kind woorden te leren, maar meer het kind met vertrouwen spontaan te laten praten. Daarvoor moet de wil, de intentie bij het kind aanwezig zijn, en daarvoor moeten gemeenschappelijke ervaringen beschikbaar zijn. Als je denkt bij het zien van een persoon: 'wat hebben we nu nog samen?' is de kans op communicatie nihil. Als groepsleider en kind gemeenschappelijke ervaringen hebben, het kind weet dat die groepsleider hem/haar aardig vindt, en de situatie en omgeving veilig is, dan zijn de voorwaarden aanwezig om communicatie op gang te brengen.

Tevens moet er voor het kind de noodzaak zijn om die tweede taal (en niet de thuistaal) te gebruiken. Het meest duidelijke voorbeeld daarvan heb ik ervaren toen een Franssprekende moeder er lucht van kreeg dat ik die taal enigszins (in mijn ogen gebrekkig) beheerste. Tegen ieder ander sprak ze Engels, en mijn collega's deden of hun neus bloedde. Tegen mij sprak ze rap Frans. Ook voor kinderen moet het duidelijk zijn: hier heb je Nederlands nodig.

Hoe gaat het nu in de groep?

Vier maal in de week wordt er expliciet tijd besteed aan het project. Een 'les' duurt ongeveer 45 minuten en bestaat uit de volgende onderdelen:

- 1 Het spelen van de format. Deze format wordt

Foto: Arno Lingerak.

ongeveer twaalf keer gespeeld in drie weken. Door de herhaling groeit het begrip, en wordt het gebruik van taal (inclusief intonatie) routine. De situaties zijn herkenbaar voor kinderen, en voorspelbaar. Dit laatste kenmerk vindt men terug in soaps. De kijker vindt het voorspelbaar, heeft het idee dat hij het allemaal snapt, maar blijft kijken om te zien of hij gelijk heeft. Het blijft boeien en werkt verslavend.

- 2 Het luisteren naar en zingen van de liedjes. Hetzelfde verhaal wordt op een andere wijze beleefd.
- 3 Het voorlezen van het prentenboek (ook weer hetzelfde verhaal, nu visueel aangeboden).
- 4 Supplementaire activiteiten, allerlei soorten taalactiviteiten worden aangeboden in dezelfde context als de format.

Werkwijze tijdens de duur van het project

De leerkrachten en begeleiders zijn getraind (door theatergroep *Werktuig* uit Amsterdam), en geschoold in aspecten van de tweedetaalverwerving, samen met alle leerkrachten uit

de verschillende deelnemende landen. Met name het spelen van de format bleek in eerste instantie een stuk lastiger te zijn dan verwacht. Toneelspelen konden we wel, dachten we. Drama met kinderen die de taal niet spreken is wat anders. Hoe concreet kun je iets uitbeelden zonder hulpmiddelen, hoe houd je kinderen betrokken bij wat er gebeurt? Hoe zorg je ervoor dat rolwisselingen duidelijk zijn? Je moest op zoveel dingen tegelijk letten, dat het niet zo simpel was als het er uit zag. Draai het maar eens om, stel je voor dat je naar een Turkse film kijkt. Dat is al knap lastig. Breng nu alleen de acteurs in beeld (geen decor, geen rekvisieten), en het wordt nog een stuk moeilijker. Laat nu alle rollen door één persoon uitbeelden zonder hulpmiddelen, en probeer het dan maar te volgen. Maar we kregen de slag toch vrij snel te pakken.

Begeleiding tijdens het project

Leerkrachten werden in de projectperiode begeleid door mensen uit de school (Interne Begeleiders ofwel IB-ers). Leerkrachtgedrag werd geobserveerd in de klas naar aanleiding

van een eenvoudig observatieschema. De interne begeleiders werden getraind in het betrouwbaar observeren. Twee keer per maand werd de leerkracht gefilmd tijdens de *Dinokrokus*-les. Dat laatste was, zo zag men het in eerste instantie, een noodzakelijk kwaad voor het onderzoek. Later zag men ook de voordelen. De video-opnames vormden een uitgangspunt bij de begeleiding van de leerkrachten door de IB-er. Het is, zeker in het begin, nogal bedreigend als iemand met een camera je klas binnenstapt en naar je gaat zitten kijken. Later zie je jezelf terug op een 55-cm scherm. Toch is het de enige manier om hetzelfde te zien als de observator. Als er vertrouwen is tussen de IB-er en de leerkracht, geeft deze werkwijze een grote meerwaarde aan het werken met de methode. Heb ik echt warmte naar het kind getoond, zat er tempo in het spel, waren alle kinderen echt betrokken bij de les of had ik alleen maar de indruk? Welke oplossing zou ik de volgende keer kiezen? Antwoorden op dit soort vragen leiden tot een verhoogde professionaliteit.

Wat zagen we bij het kind?

Enthousiasme, plezier en betrokkenheid. Het is prachtig om te zien hoe jonge kinderen heel snel mee willen doen, niet aanspreekbare kinderen heel zachtjes de tekst meezeggen. Logisch, want iedereen zegt hetzelfde, en alleen door mee te doen val je niet op. Op dat moment ervaart iedereen hetzelfde. Je hoeft maar één woordje te zeggen, en iedereen heeft het beeld uit de format.

We hebben meegemaakt dat een nieuwe kleuter, niet aanspreekbaar, naar buiten keek, wees, en enthousiast riep: Hocus! Iemand die geen weet heeft van de inhoud van de format kan daar geen chocola van maken, maar alle kleuters in de klas die het vliegtuig hoorden overkomen, wisten wat het kind bedoelde. Wat is er nu mooier dan met een minieme woordenschat toch met de hele klas te durven communiceren en nog begrepen te worden ook?

Verder merkten we dat ook het 'drukke' en het 'teruggetrokken' kind prima tot hun recht kwamen. De een kon zijn ei kwijt, en door de duidelijke structuur liep het toch niet uit de hand. De ander durfde mee te doen,

door het gevoel van veiligheid dat enerzijds door het fantasiespel werd geboden (Hocus, de *Dinokrokus* maakt een fout, niet Murat of Ibtissam) en anderzijds door het opgaan in het geheel en daardoor niet opvallen.

Wat vinden de ouders?

Allochtone ouders zien heel goed het nut in van het leren van Nederlands. Wat duidelijk moet zijn is dat de thuistaal niet minder is dan de tweede taal, waarom Nederlands als voertaal noodzakelijk is, en wat het belang is van gemeenschappelijke ervaringen. Ouders krijgen de bandjes van de liedjes mee naar huis. Ze worden geacht samen met hun kind te luisteren naar het bandje, zodat het kind thuis iets van school kan laten zien of horen.

Hoe gaan we verder?

Nu is de school bezig met *Kaleidoscoop*, een project waarbij ervaringsgericht leren in een stimulerende omgeving centraal staat. De *Dinokrokus*-methode is op onze school een vaststaand onderdeel daarvan. Voor ons heeft het zijn waarde al bewezen. Je kunt de *Dinokrokus*-methode verder verweven in je onderwijs, zonder het curriculum overboord te gooien. Het spreekt ook de autochtone kinderen aan, en het traint vaardigheden die je anders ook had moeten trainen. We zullen ze namelijk blijven leren, elk kind.

Literatuur

- Damhuis, R. & R. Schoonen, *Taalplan Kleuters: Toetsen. Handleiding groep 1. Handleiding groep 2. Toetsen R1.1 - P2.3. Resultatenbladen*. Rotterdam, Het Projectbureau, 1993.
- Kleef, M. van, *Knoop het in je oren. Nederlandse taal voor kleuters in meertalige groepen*. Rotterdam, Het Projectbureau, 1988.
- Kleef, M. van & M. Boers, *Laat wat van je horen. Nederlandse taal voor kleuters in meertalige groepen*. Rotterdam, Het Projectbureau, 1990.